

## Tredje Internationella Kongressen För Socialt Skydd.

Av professor IVAR STRAHL.

Den efter andra världskriget bildade föreningen Société internationale de défense sociale har den 19—24 april 1954 i Antwerpen hållit sin tredje allmänna kongress.

Denna förening, en internationell sammanslutning för att verka för reformer på straffrättens och kriminalpolitikens områden, antyder — liksom F.N:s Department for social defence — genom sitt namn, att den vill se straffrätten såsom ett medel att skydda samhället mot brottslighet. I så måtto överensstämmer dess åskådning med den positiva eller italienska kriminalistiskolans. Från denna skola skiljer sig emellertid föreningen genom sitt starka betonde av individens och även den brottsliga individens människovärde. Man har tagit intryck av erfarenheterna i många av Europas länder under och omkring andra världskriget av en statsmakt som hänsynslöst sökt tvinga medborgarna att föga sig efter dess bud. Uppgiften att skydda samhället fattas som en uppgift att skydda samhällsmedlemmarna och bland dem även de brottsliga eller asociala samhällsmedlemmarna mot det onda som brottsligheten utgör, både för dess offer och för dess föröware.

Dessa grundtankar ha väckt mycken genklang. Man talar med rätta om en rörelse som föreningen söker organisera. Somliga draga mycket radikala konsekvenser av grundåskådningen. Initiativtagaren till föreningen, dess ordförande advokaten Filippo Gramatica i Genua, önskar sålunda t. ex. avskaffa straffbegreppet. Andra äro mindre radikala.

Tydligt är i allt fall, att den för rörelsen grundläggande åskådningen måste leda rörelsens anhängare till opposition mot den klassiska straffrättsskolan, d. v. s. den straffrättsliga uppfattning som var den härskande under större delen av 1800-talet och som alltjämt i mycket präglar straffrätten och straffrättsvetenskapen. Man vill befria straffrätten från beroende av idéer sådana som föreställningarna om fri vilja, skuld och ansvar i vad dessa äro av metafysisk natur. Men därav följer icke, att man skulle vilja förneka värdet av moraliska föreställningar. Rörelsen hävdar tvärtom med styrka, att straffrätts-skipningen bör äga rum i överensstämmelse med samvetets bud, och framhåller värdet av att den vädjar till den känsla av moraliskt ansvar som snart sagt varje människa besitter.

Att den klassiska straffrätten nästan överallt i våra dagar modifierats och kompletterats med påföljder som avse att göra det möjligt att anpassa påföljden efter behovet i det särskilda fallet är från rörelsens synpunkt en glädjande utveckling; varje brottsling bör få den vård han behöver. Man bör emellertid enligt rörelsen sträva efter att samordna alla påföljder för att skapa ett,

fastän rikt differentierat, likväl såvitt möjligt enhetligt påföljds-system.

Det är givet, att det från dessa utgångspunkter framstår som angeläget att domstolen erhåller ingående och tillförlitlig kännedom om den tilltalade och hans miljö. Såsom första punkt på programmet för kongressen i Antwerpen stod därför personundersökningen; generalrapportörer den schweiziske psykiatern André Répond och den belgiske advokaten Willy Calewaert. Det har blivit av allt flera erkänt, att den moderna straffrättsskipningen icke kan undvara en sådan undersökning, och det är därför föga märkligt, att kongressen enhälligt uttalade sig för anordnande av personundersökning i vidsträckt omfattning. Personundersökning bör, såges det i de av kongressen antagna resolutionerna, företagas eller åtminstone kunna företagas i så många fall som möjligt, dock ej när det gäller bagatellbrott som icke äro upprepade brott. Personundersökning bör, heter det vidare, enligt lag vara obligatorisk beträffande vissa slags lagöverträdare, i synnerhet unga sådana, och när fråga är om vissa kategorier av brott som böra angivas i lag. Det framhålls emellertid, att personundersökningen bör ske med respekterande av individens värdighet och med beaktande av privatlivets helgd.

Dr Répond hävdade i sin rapport, i enlighet med en åsikt som synes vinna terräng, att de tidigaste barnåren ha ett bestämmande inflytande på karaktärens danande. Han gjorde gällande, att det för kriminalitetens bekämpande vore av värde att man vidtog åtgärder för att på ett så tidigt stadium som möjligt uppspåra och med medicinska, psykologiska eller andra medel hjälpa dem som visa symptom tydande på fara för asocialitet. Genom åtgärder insatta under barnåren kunna enligt honom goda resultat vinnas för en tämligen ringa kostnad, medan försöken att resocialisera på ett senare stadium vore ett i jämförelse därmed mindre lönande företag. Dr Répond åberopade erfarenheter från Valais, den kanton där han är verksam. I denna har man enligt honom i 25 år drivit en medico-pedagogisk verksamhet som varit föga kostsam men haft påtaglig framgång.

Såsom andra ämne behandlade kongressen frågan om straffprocessens uppdelning i två etapper, den första avseende skuldfrågan, den andra frågan om påföljden. Frågan gällde, huruvida domstolen skall äga att genom formligt beslut avgöra om den tilltalade är skyldig eller icke för att därefter, om han befunnits skyldig, övergå till att bestämma påföljden. Kongressen uttalade sig med stor majoritet för att domstolen måtte erhålla fakultativ befogenhet att förfara på detta sätt. Såsom skäl åberopades framför allt, att etappförfarandet kan underlätta för domstolen att träffa ett ändamålsenligt val av påföljd.

Det framhölls också, att etappsystemet är ägnat att möjliggöra en lösning av en svårighet som följer av att under personundersökningen (och andra liknande undersökningar) ej sällan fram-

komma upplysningar som böra behandlas med diskretion. Om resultatet av personundersökningen framlägges först sedan skuldfrågan avgjorts, finnas större möjligheter att tillgodose detta önskemål. Kongressen uttalade sig för möjlighet till begränsning av offentligheten i andra etappen. Det borde t. o. m. kunna ifrågakomma att undanhålla den tilltalade upplysningar vilkas meddelande kunde vara menligt för honom. Man tänkte därvid framför allt på att det kan vara ödesdigert för den tilltalade att taga del av en oförbehållsam psykiatrisk diagnos. Försvaren borde emellertid alltid få del av alla upplysningar.

Frågan om etappsystemet behandlades i två generalrapporter. I den ena, författad av undertecknad, behandlades ämnet under den förutsättningen att det beslutande organet är detsamma i båda etapperna. Med denna förutsättning kom frågan att gälla vad enligt svenska rättegångsbalkens terminologi kan kallas frågan om lämpligheten av mellandom. I den andra generalrapporten, författad av professorn vid universitetet i Lille Georges Levasseur, upptogs frågan om sammansättningen av den dömande myndigheten i andra etappen. Kongressen fann, att det kunde ifrågakomma att ge domstolen i denna etapp en sammansättning som vore speciellt lämpad för uppgiften att bestämma påföljden. I allt fall borde tillses, att domstolen hade tillgång till sakkunskap i denna fråga. Det uttalades vidare, att den påföljd som blev bestämd i processen icke borde anses såsom under alla omständigheter definitiv utan borde kunna underkastas förändringar till sin natur, sin varaktighet och sitt verkställighetssätt. Förutsättningarna härför borde emellertid vara angivna i lag eller bestämda av domstol.

I själva verket är kongressens anslutning till etappsystemet uttryck för en genomgående tendens hos den ifrågavarande rörelsens anhängare att överge den klassiska straffrätts princip att påföljden skall vara given i och med att det fastställes vad för ett brott den tilltalade förövat. Enligt den klassiska straffrätten skall på varje brott följa ett straff som svarar mot brottet och som därför principiellt sett är logiskt givet då man känner brottet. Det må så vara att större eller mindre hänsyn kan, allt efter olika uppfattningar, tagas till den brottsliges person. I princip är dock enligt den klassiska läran straffets bestämmande icke annat än ett räknestycke där resultatet skall framkomma genom en evaluering efter vissa regler av händelser i det förflutna. I motsats härtill stå strävandena att ge varje lagöverträdare den vård han behöver. För detta syfte kan det icke vara tillräckligt att se till vad som hänt i samband med brottet. Även den senare händelseutvecklingen får betydelse. Konstaterandet av brottet medför icke, att den brottsliges beteende därefter eller hans egenskaper eller personliga förhållanden sådana de framträda efter brottet skulle sakna betydelse. Från behandlingssynpunkt måste det vara av värde att så länge behandlingen pågår kunna beakta vad man

erfar. Sedan är det en annan sak, att andra hänsyn, främst rätts-säkerhetshänsyn, göra det angeläget att det sättes gränser för varierandet av påföljden.

Dessa synpunkter framhöllos under debatten av det tredje ämnet, verkställigheten; generalrapportörer professorn vid universitetet i Genua Giuliano Vassalli och prof. José Agustin Martinez, Cuba. Kongressen framhöll önskvärdheten av en verkställighet som anpassas efter behovet i det särskilda fallet sådant det framträder under behandlingens gång men hävdade också, att beslut varigenom den dömde på nytt berövas friheten eller underkastas frihetsinskränkning bör tillkomma domstol eller myndighet som erbjuder samma judiciella garantier som en domstol. Kongressen framhöll vikten av en sorgfällig observation av den dömde under verkställigheten och ansåg önskvärt, att resultaten av denna observation nyttiggöras i händelse av återfall.

Kongressen innebar ett steg i utvecklingen av rörelsen de défense sociale. På föreningens båda föregående allmänna kongresser, den i San Remo 1947 och den i Liège 1949, nådde förhandlingarna knappast över gränsen av helt allmänt hållna deklarationer. Vid Antwerpenkongressen, som föregåtts av förberedande möten i San Marino 1951 och Caracas 1952, ha vissa mera konkreta önskemål framställts. I samband med kongressen diskuterades också ett förslag till idéprogram för föreningen, vilket om det antages kommer att ge besked om de idéer som äro gemensamma för föreningens medlemmar. I ett arbete som utkom dagarna före kongressens början, La défense sociale nouvelle (Paris 1954), har en av rörelsens ledande män, ledamoten av franska kassationsdomstolen Marc Ancel, givit en ypperlig orientering beträffande dessa idéer sedda i deras historiska sammanhang.

Ehuru rörelsen i vad avser dess praktiska reformsträvanden har många beröringspunkter med anglosaxisk kriminalpolitik, har den hittills icke vunnit mycken anslutning i England och U.S.A. I kongressen deltog huvudsakligen kriminalister från Europas kontinent, särskilt från de latinska länderna, samt från det latinska Amerika. Från Norden deltog utom undertecknad prof. Alvar Nelson i Århus.

Vid kongressens öppnande hölls ett anförande av Belgiens dåvarande justitieminister Vicomte du Bus de Warnaffe. Då den avslutades, hade organisationskommitténs ordförande advokaten Albert Lilar utnämnts till justitieminister. Vid förhandlingarna presiderade bâtonnier René Victor, Antwerpen. Bland övriga belgier i framskjuten ställning som deltog i kongressen märktes statssekreteraren i justitiedepartementet Paul Cornil och fångvårdschefen J. Dupréel. Domaren Séverin Carlos Versele, Brüssel, skötte jämte advokaten Victor ledningen av förhandlingarna. F. N. representerades av sin avdelningschef för straffrättsliga frågor i gamla världen Paul Amor.

*Ivar Strahl.*